

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA NILSA WAHLA
od 12. prosinca 2013.¹

Predmet C-470/12

**Pohotovost s. r. o.
protiv
Miroslava Vašute**

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Okresný súd Svidník (Slovačka))

„Nepošteni uvjeti u potrošačkim ugovorima – Izvršenje arbitražnog pravorijeka – Pravo udruge za zaštitu potrošača na intervenciju – Zahtjev za prethodnu odluku – ‚Povlačenje‘ prijedloga za izvršenje arbitražnog pravorijeka tužitelja u glavnom postupku – Zadržavanje zahtjeva od strane suda koji je postavio prethodno pitanje – Nadležnost Suda“

1. Ovim zahtjevom za prethodnu odluku Okresný súd Svidník (Slovačka) traži tumačenje određenog broja odredaba Direktive 93/13/EEZ², zajedno s člancima 38. i 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima³, s ciljem utvrđivanja moraju li udruge za zaštitu potrošača, u svrhu pružanja visoke razine zaštite potrošača zajamčene u pravu Unije, imati pravo na intervenciju u sklopu postupka izvršenja arbitražnog pravorijeka.

2. Uz pitanje u meritumu koje je formalno postavljeno Sudu, također se postavlja pitanje je li Sud i dalje nadležan donijeti odluku. Naime, uzimajući u obzir razvoj nacionalnog postupka u sporu u glavnom postupku, zbog povlačenja tužitelja – i posljedično vjerojatnog rješenja spora koji je doveo do zahtjeva za prethodnu odluku – najprije treba utvrditi treba li Sud i dalje odlučiti, s obzirom na to da sud koji je uputio zahtjev taj zahtjev zasad nije formalno povukao.

3. Unatoč sumnjama koje legitimno mogu postojati u vezi s tim treba li i dalje odlučiti i malo informacija koje je pružio sud koji je uputio zahtjev, moje je mišljenje da bi duh suradnje kojim se postupak povodom prethodnog pitanja treba voditi morao u konačnici dovesti Sud do toga da se ne oglasi nenadležnim. U meritumu, smatram da, prema trenutačnom stanju u pravu Unije, djelotvornost zaštite dodijeljene potrošačima nije ugrožena ni odredbom nacionalnog prava koja ne dopušta udruzi za zaštitu potrošača da intervenira u sklopu postupka izvršenja arbitražnog pravorijeka ni odredbom nacionalnog prava koja to dopušta.

1 — Izvorni jezik: francuski

2 — Direktiva Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL L 95., str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.)

3 — U daljnjem tekstu: Povelja

I – Pravni okvir

A – Direktiva 93/13

4. Sukladno članku 6. stavku 1. Direktive 93/13:

„Kako bi osigurale najviši stupanj zaštite potrošača, države članice mogu u području na koje se odnosi ova Direktiva usvojiti ili zadržati najstrože odredbe spojive s Ugovorom.“

5. Članak 7. navedene direktive određuje:

„1. U interesu potrošača i tržišnih konkurenata države članice osiguravaju da postoje primjerena i djelotvorna sredstva za sprečavanje stalnog korištenja nepoštenih odredaba u ugovorima koji prodavatelji robe i pružatelji usluga sklapaju s potrošačima.

2. Sredstva iz stavka 1. uključuju odredbe prema kojima osobe ili organizacije koje u skladu s nacionalnim pravom imaju legitiman interes zaštititi potrošače mogu u skladu s dotičnim nacionalnim pravom postupati pred sudovima ili pred nadležnim upravnim tijelima radi donošenja odluke o tome jesu li ugovorne odredbe sastavljene za opću upotrebu nepoštene, kako bi potom mogle primijeniti odgovarajuća i djelotvorna sredstva radi sprečavanja daljnjeg korištenja takvih odredbi.

3. Uz dužno poštovanje nacionalnih propisa, pravni lijekovi iz stavka 2. mogu odvojeno ili zajedno biti usmjereni protiv većeg broja prodavatelja robe ili pružatelja usluga iz istog gospodarskog područja, ili protiv njihovih udruga koje koriste te iste ili slične ugovorne odredbe ili koje preporučuju njihovo korištenje.“

6. Članak 8. Direktive 93/13 propisuje:

„Kako bi osigurale najviši stupanj zaštite potrošača, države članice mogu u području na koje se odnosi ova Direktiva usvojiti ili zadržati najstrože odredbe spojive s Ugovorom.“

B – Slovačko pravo

7. Članak 93. Zakona o parničnom postupku, u inačici koja se primjenjuje na činjenice u glavnom postupku, određuje:

„1) Osoba koja ima pravni interes za ishod postupka može sudjelovati u postupku kao intervenijent u potporu zahtjevu tužitelja ili tuženika ako se ne radi o postupku razvoda braka, postupku poništaja braka ili utvrđivanja postojanja braka.

2) Pravna osoba čija je djelatnost usmjerena na zaštitu prava u skladu s posebnim propisom također može sudjelovati u postupku kao intervenijent u potporu zahtjevu tužitelja ili tuženika.

(...)“

8. Članak 251. stavak 4. navedenog zakona utvrđuje:

„Izvršenje presuda i postupak izvršenja koji su uređeni posebnim propisom (...) uređuju odredbe iz prethodnih dijelova, osim ako je u posebnom propisu odlučeno drukčije. O tome se uvijek odlučuje rješenjem.“

9. Članak 37. stavak 1. Zakona o izvršenju, u inačici koja se primjenjuje na činjenice u glavnom postupku, određuje:

„Stranke u postupku su vjerovnik i dužnik; druge osobe mogu biti stranke samo u dijelu postupka u odnosu na koji im je to svojstvo priznato ovim zakonom. Kada sud odlučuje o troškovima izvršenja, ovlašteni sudski izvršitelj također je stranka u postupku.“

10. U skladu s člankom 25. stavcima 1. i 2. Zakona br. 250/2007 o zaštiti potrošača, udruga može podnijeti pravno sredstvo iz područja zaštite prava potrošača sudu ili upravnom tijelu ili može sudjelovati u postupku ako su takvi ciljevi glavna svrha njegove djelatnosti ili ako se nalazi na popisu subjekata koji imaju ovlaštenje nacionalne komisije, ne dovodeći u pitanje pravo suda da ispituje ima li ta osoba u svakom pojedinom slučaju pravo na pravno sredstvo. Osim toga, udruga može na temelju punomoći zastupati potrošača pred državnim tijelima u postupcima koji se odnose na ostvarivanje prava potrošača, uključujući pravo na naknadu štete uzrokovane povredom prava potrošača.

II – Činjenice iz kojih proizlazi spor i prethodna pitanja

11. Činjenice iz kojih proizlazi spor, kako ih je sud koji je uputio zahtjev sažeto izložio, mogu se opisati na sljedeći način.

12. Društvo Pohotovost', tužitelj u glavnom postupku, odobrilo je potrošački kredit Miroslavu Vašuti, tuženiku u glavnom postupku⁴.

13. Iz navedenih razloga M. Vašuti je arbitražnim pravorijekom koji je donio Stálý rozhodcovský súd (stalni arbitražni sud) 9. prosinca 2010. naloženo da tom društvu nadoknadi neprecizirani iznos. Prema informacijama koje je pružio sud koji je uputio zahtjev, taj arbitražni pravorijek postao je konačan i izvršan.

14. Pohotovost' je potom nadležnom sudskom izvršitelju podnio zahtjev za izvršenje sukladno slovačkim odredbama na snazi. Dana 25. ožujka 2011. sudski izvršitelj zatražio je od Okresný súd Svidník dozvolu izvršenja navedenog arbitražnog pravorijeka. Taj je sud 29. lipnja iste godine odlučio da ne treba izvršiti dio postupka koji se odnosi na naknadu zateznih kamata, a sudskom izvršitelju nije odobrena naknada troškova izvršenja koji su se odnosili na taj dio postupka.

15. Dana 9. rujna 2011. Združenie na ochranu občana spotrebiteľa HOOS (Udruga za zaštitu potrošača HOOS, u daljnjem tekstu: udruga HOOS) zatražilo je intervenciju u postupak izvršenja. U meritumu je posebice smatralo da sudski izvršitelj, koji je prije bio u radnom odnosu s Pohotovost'om, nije ispunio svoju dužnost nepristranosti te da ga se također mora izuzeti iz tog postupka.

16. Dana 27. ožujka 2012. Pohotovost' je sa svoje strane zatražio da se udruzi HOOS ne dopusti intervencija u postupak jer ta mogućnost nije predviđena Zakonom o izvršenju.

17. Sud koji je uputio zahtjev 24. svibnja 2012. rješenjem koje je donio službenik tog suda u najvišem razredu⁵ izjasnio se da je intervencija navedene udruge u postupak izvršenja nedopuštena te je istodobno odbio njezine zahtjeve.

4 — Prema informacijama do kojih sam došao pregledom nacionalnog spisa, taj je ugovor sklopljen tijekom 2010.

5 — Tako je označeno u odluci o upućivanju zahtjeva za prethodnu odluku. Nije moguće utvrditi ima li taj službenik svojstvo suca.

18. Udruga HOOS 18. lipnja 2012. podnijela je tužbu protiv tog rješenja pred istim sudom koji je uputio zahtjev. Istaknula je da M. Vašuta nije bio dovoljno informiran, da mu sudac nije po službenoj dužnosti pružio dovoljnu zaštitu od nedopuštenog arbitražnog uvjeta i da taj sudac nije izveo pravne zaključke iz nepostojanja efektivne godišnje kamatne stope (EGKS) u potrošačkom kreditu. Prema mišljenju te udruge, sud koji je uputio zahtjev nije točno primijenio sudsku praksu⁶.

19. U tim je uvjetima Okresný súd Svidník odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

- „1. Treba li članak 6. stavak 1., članak 7. stavak 1. i članak 8. Direktive 93/13 (...), zajedno s odredbama članaka 47. i 38. Povelje, tumačiti na način da im je protivna odredba nacionalnog prava kao što je članak 37. stavak 1. i 3. Zakona o izvršenju, koja ne dopušta udruzi za zaštitu prava potrošača da intervenira u postupak izvršenja?
2. U slučaju da odgovor na prvo pitanje glasi da predmetna odredba nije u suprotnosti s pravom [Unije], trebaju li se odredbe iz članka 37. stavka 1. i 3. Zakona o izvršenju tumačiti u smislu da se ne protive tome da nacionalni sudac, u skladu s člankom 6. stavkom 1., člankom 7. stavkom 1. i člankom 8. [predmetne direktive], priznaje udruzi za zaštitu prava potrošača ulogu intervenijenta u postupku izvršenja?“

III – Analiza

A – Pitanje treba li Sud odlučiti

20. Uzimajući u obzir razvoj događaja o kojem je Sud obaviješten i koji se u bitnome odnosi na pretpostavljeno povlačenje prijedloga za izvršenje upućenog protiv M. Vašute – razvoj koji približe iznosim u nastavku – razumno je upitati se je li Sud i dalje nadležan za donošenje odluke o prethodnim pitanjima koja su mu postavljena.

21. Prije svega, nastavljajući se na ono što sam drugom prilikom iskazao⁷, doima mi se nužnim da Sud održi relativno strog stav u pogledu područja svoje nadležnosti.

22. Istina je da je već dobro utvrđeno da je nacionalni sud, uzimajući u obzir posebnosti predmeta, u najboljem položaju ocijeniti i nužnost navedenog zahtjeva za prethodnu odluku kako bi mogao odlučiti i važnost pitanja koja postavlja Sudu⁸.

23. U tom smislu, doima se poprilično uobičajenim izjednačiti ispitivanje postojanja spora koji je stvarno u tijeku pred sudom koji je uputio zahtjev, što uvjetuje nadležnost Suda, s ocjenom svojstvene važnosti postavljenih pitanja, koja se odnosi na koristan učinak odgovora za rješavanje spora u glavnom postupku.

24. Međutim, iako se lako može dopustiti da se koristan učinak postavljenih pitanja presumira, znatno je delikatnije zaključiti da se Sud, od trenutka u kojem je pred njim pokrenut postupak, mora, osim u iznimnim situacijama, oglasiti nadležnim. Nadležnost, a osobito nadležnost Suda, po svojoj se definiciji ne može presumirati, već se mora dokazati.

6 — Udruga upućuje na presudu od 6. listopada 2009., Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, Zb., str. I-9579.) kao i na rješenje od 16. studenoga 2010., Pohotovost' (C-76/10, Zb., str. I-11557.).

7 — Vidjeti moje mišljenje od 21. studenoga 2013. u predmetu C-482/12, Macinský i Macinská.

8 — Presude od 21. listopada 2010., Padawan (C-467/08, Zb., str. I-10055., t. 21. i prateće točke kao i navedena sudska praksa) i od 9. prosinca 2010., Fluxys (C-241/09, Zb., str. I-12773., t. 28.)

25. Slijedi da se Sud mora, suprotno relativnoj prilagodljivosti koja prema mojem mišljenju treba obilježavati procjenu važnosti postavljenih pitanja – što je problematika na koju ću se vratiti u drugom dijelu ovog mišljenja – imati oprezniji pristup kad je riječ o ocjeni postoji li uopće spor.

26. To postojanje nužan je uvjet za nadležnost Suda, koji je čak može, prema potrebi, ispitati po službenoj dužnosti⁹.

27. Osim toga, u sudskoj je praksi dobro utvrđeno da su nacionalni sudovi ovlašteni obratiti se Sudu s prethodnim pitanjem samo ako je pred njima stvarno u tijeku spor u sklopu kojeg ih se poziva da donesu odluku koja može uzeti u obzir prethodnu odluku¹⁰. Stoga Sud nije nadležan za zahtjev za prethodnu odluku kada je u trenutku njegova upućivanja postupak pred sucem koji je uputio zahtjev već okončan¹¹. Opravdanje zahtjeva za prethodnu odluku, a potom i nadležnosti Suda, nije sastavljanje savjetodavnih mišljenja o općenitim ili hipotetskim pitanjima¹², već potreba svojstvena učinkovitom rješavanju postojećeg spora. Ako je spor završen, potreba za odgovaranjem na prethodna pitanja time nestaje.

28. Te smjernice, na koje se nedavno ponovno podsjetilo¹³, imaju samo praktičnu vrijednost, u smislu da mogu *in fine* doprinijeti racionalizaciji protoka predmeta o kojima Sud treba odlučiti. One pridonose definiciji uloge dodijeljene Sudu u tom području, sudske nadležnosti tumačenja koja se ne može apstraktno ostvarivati, već nužno mora biti povezana s pitanjem koje se stvarno postavlja u predmetu u glavnom postupku. Da je drukčije, rizik da se Sud uplete u pravnu raspravu koja u konačnici nije povezana s tumačenjem prava Unije bio bi velik¹⁴. Iz ovih načela nužno proizlazi da, ako pitanja postavljena u sklopu prethodnog postupka nisu povezana sa stvarnim sporom, Sud ne treba na njih odgovoriti.

29. Neosporno je na sudu koji je uputio zahtjev da utvrdi da je zahtjev za prethodnu odluku povezan sa sporom koji je pred njim stvarno u tijeku. Prema formulaciji iz presude Foglia/Novello¹⁵, nužno je da nacionalni sudovi, ako to nedvosmisleno ne proizlazi iz spisa, objasne razloge zbog kojih smatraju da je odgovor na njihova pitanja nužan za rješavanje spora. Dužnost Suda da poštuje odgovornosti koje pripadaju nacionalnom sucu istodobno podrazumijeva da nacionalni sudac uzima u obzir zadaću svojstvenu Sudu u prethodnim postupcima. Stoga je sud još jednom zaključio da nije trebao odlučivati u situaciji u kojoj je sud koji je uputio zahtjev unatoč pozivu ustrajao na tome da zadrži svoj zahtjev za prethodnu odluku i nije zauzeo stav o posljedicama promjene ili događaja s kojima je Sud bio upoznat, kako što se tiče odluke o intervenciji u glavni postupak tako i o važnosti prethodnih pitanja za rješavanje spora u glavnom postupku¹⁶.

30. Koji zaključak treba izvući iz tih načela u ovom predmetu?

31. Ukratko, Sud je suočen s posebnom situacijom koju obilježavaju dvije značajke.

9 — Vidjeti, među ostalim, presudu od 11. rujna 2008., UGT-Rioja i dr. (C-428/06 do C-434/06, Zb., str. I-6747., t. 40.) i rješenje od 22. listopada 2012., Šujetová (C-252/11).

10 — Vidjeti u tom smislu presudu od 20. siječnja 2005., García Blanco (C-225/02, Zb., str. I-523., t. 27.) i rješenje od 24. ožujka 2009., Nationale Loterij (C-525/06, Zb., str. I-2197., t. 10. i 11.).

11 — Presude od 21. travnja 1988., Pardini (338/85, Zb., str. 2041., t. 11.) i od 4. listopada 1991., Society for the Protection of Unborn Children Ireland (C-159/90, Zb., str. I-4685., t. 12.)

12 — Presuda od 7. studenoga 2013., Romeo (C-313/12, t. 40. i navedena sudska praksa)

13 — Vidjeti gore navedeno rješenje Šujetová (t. 27. do 32.) i presudu od 24. listopada 2013., Stoilov i Ko EOOD (C-180/12, t. 39., 44. i 46.).

14 — Što se tiče, primjerice, predmeta u glavnom postupku, prema pisanim očitovanjima, slovački sudovi, naime, različito tumače odredbe slovačkih Zakona o građanskom postupku i Zakona o izvršenju u vezi s pravom udruga za zaštitu potrošača na intervenciju u postupke izvršenja. Usto postoje sumnje o pristranosti osoba uključenih u postupak izvršenja, u ovom slučaju sudskog izvršitelja zaduženog za izvršenje (vidjeti točku 15. ovog mišljenja).

15 — Presuda Suda od 16. prosinca 1981., Foglia, 244/80, Zb., str. 3045. (t. 17. i 20.)

16 — Takva je situacija predstavljena u predmetu koji je doveo do presude od 27. lipnja 2013., Di Donna (C-492/11, t. 28.). Vidjeti također u tom smislu gore navedenu presudu Stoilov i Ko EOOD (t. 39., 44. i 46.).

32. S jedne strane, Pohotovost je u svojim pisanim očitovanjima podnesenima u skladu s člankom 23. stavkom 2. Statuta Suda Europske unije, među ostalim, obavijestio Sud da je 14. studenoga 2012. sudu koji je uputio zahtjev podnio podnesak kojim je u cijelosti povukao svoj prijedlog za izvršenje te je od njega zatražio da „prekine“ postupak. Pohotovost je u svojim očitovanjima istaknuo da je sud koji je uputio zahtjev na temelju članka 57. stavka 1. točke (c) Zakona o izvršenju bio obvezan temeljem povlačenja prijedloga zaključiti postupak izvršenja i da u svakom slučaju, s obzirom na to da je spor u predmetu u glavnom postupku bio okončan, Sud ne treba odlučiti o predmetnom zahtjevu za prethodnu odluku.

33. S druge strane, nakon što ga je Sud pozvao da potvrdi, uzimajući u obzir izjavljeno povlačenje, odlučuje li i dalje u sporu u sklopu kojeg je uputio zahtjev za prethodnu odluku i ostaje li stoga pri tom zahtjevu, sud koji je uputio zahtjev pismom od 2. srpnja 2013. samo je naveo da je predmet još u tijeku i da zbog toga u stvari ostaje pri svojem zahtjevu. Taj je sud nadopunio tu obavijest pismom koje je Sudu pristiglo 10. rujna 2013., pojašnjavajući da je zapravo obaviješten o zahtjevu Pohotovosta za „prekid“¹⁷ postupka izvršenja i da se osim toga spis nalazi kod Krajsky súd v Prešove (regionalni sud u Prešovu), koji odlučuje o žalbi protiv odluke kojom se upućuje ovaj zahtjev za prethodnu odluku.

34. Uistinu je potpuno iznenađujuće i žalosno da sud koji je uputio zahtjev najprije nije smatrao nužnim obavijestiti Sud o postupovnoj radnji poduzetoj nešto više od mjesec dana nakon upućivanja predmetnog zahtjeva za prethodnu odluku, a potom je, nakon što ga je Sud pozvao da to učini, propustio naznačiti zbog kojih točno razloga smatra da je predmet u glavnom postupku i dalje u tijeku, unatoč činjenici da se doima da su postupak izvršenja koji se vodi na nacionalnoj razini i ovaj postupak povodom prethodnog pitanja u odnosu potpune međusobne ovisnosti.

35. Naime, moglo se očekivati, uzimajući u obzir duh suradnje koji mora voditi odnose između Suda i nacionalnih sudova¹⁸, da će u takvoj situaciji i nakon što ga je Sud o tome priupitao sud koji je uputio zahtjev dati naznaku o pravnim posljedicama takvog povlačenja na njegovu dužnost da bi opravdao potrebu za odgovorom na prethodno pitanje kako bi mogao riješiti spor, a time i nadležnost Suda.

36. Međutim, kao što je to u ovom predmetu, u slučaju u kojem postoji sumnja o procjeni posljedica postupovne radnje na samo postojanje spora, ta sumnja mora na neki način koristiti sudu koji je uputio zahtjev. U tom smislu, Sud se, kako bi otklonio svaku prepreku dobroj suradnji s nacionalnim sudovima, u više navrata nastojao pouzdati u prosudbu nacionalnog suda¹⁹.

37. Nadalje, valja imati na umu da u sklopu prethodnog postupka, koji uspostavlja dijalog između sudova, nacionalni sudac predstavlja privilegiranog sugovornika Suda. U okolnostima ovog slučaja osjetljivo je jednostavno se ograničiti na informacije koje je pružila jedna od stranaka u glavnom postupku prilikom zaključivanja da je spor u glavnom postupku sada u potpunosti bespredmetan²⁰ i da stoga Sud nije nadležan.

38. U duhu suradnje i međusobnog povjerenja za kojim se trebaju voditi odnosi između nacionalnih sudova i Suda, smatram, dakle, da je unatoč svemu na Sudu da se pouzda u zaključak do kojeg je došao sud koji je uputio zahtjev i u skladu s tim ne oglasi se nenadležnim.

17 — Sud koji je uputio zahtjev ipak je naveo da je o tom zahtjevu obaviješten 27. prosinca 2012.

18 — U tom smislu valja podsjetiti da točka 30. preporuka namijenjenih nacionalnim sudovima koje se odnose na pokretanje prethodnog postupka (SL 2012, C 338, str. 1.) izričito napominje da je, u interesu dobrog odvijanja prethodnog postupka pred Sudom i u svrhu očuvanja njegove učinkovitosti, na sudu koji je uputio zahtjev da obavijesti Sud o svim sporednim postupkovnim pitanjima koja bi mogla imati utjecaja na prethodni postupak.

19 — Vidjeti, među ostalim, u tom smislu presude od 16. siječnja 1974., Rheinmühlen-Düsseldorf (166/73, Zb., str. 33., t. 4.) i od 16. prosinca 2008., Cartesio (C-210/06, Zb., str. I-9641., t. 96.).

20 — U tom smislu, predmet u glavnom postupku razlikuje se od onoga koji je doveo do gore navedenog rješenja Šujetová, koje je uslijedilo nakon povlačenja E. Šujetove, koja je uživala zaštitu koja proizlazi iz Direktive 93/13, a ne informacije koja je došla od samog vjerovničkog društva.

B – O prethodnim pitanjima

39. Najprije se valja upitati o svojstvenoj važnosti pa stoga i dopuštenosti prethodnih pitanja, s obzirom na to da su njemačka i slovačka vlada u svojim pisanim očitovanjima u tom pogledu izrazile ozbiljne sumnje.

40. Te su vlade u biti istaknule da sud koji je uputio zahtjev nije naveo zbog kojih su razloga spomenute odredbe Direktive 93/13 povezane sa sporom u glavnom postupku i prema tome u kojoj je mjeri odgovor Suda nužan za rješavanje tog spora. Sud koji je uputio zahtjev ne traži nikakve pokazatelje o odnosu s ocjenom eventualnih nepoštenih ugovornih odredaba, već namjerava ishoditi nadzor nad nacionalnim postupovnim pravilima koja nisu obuhvaćena usklađivanjem koje proizlazi iz te direktive. Slovačka vlada nadalje ističe da drugo pitanje, kojim sud koji je uputio zahtjev traži od Suda da zauzme stav o odredbama nacionalnog prava, treba u svakom slučaju proglasiti nedopuštenim.

41. Moje je mišljenje da, iako su problemi izneseni u pogledu dopuštenosti postavljenih pitanja potpuno razumljivi, Sud mora, u najvećoj mogućoj mjeri i u skladu s duhom suradnje za kojim se mora voditi prethodni postupak, nastojati dati koristan odgovor sudu koji je uputio zahtjev.

42. Razmotrena u kontekstu predmeta u glavnom postupku, nije isključeno da se postavljena pitanja, ispitana zajedno i uz određena preoblikovanja, mogu pokazati relevantnima.

43. Naime, čini se da, umjesto da zahtijeva tumačenje odredaba Direktive 93/13, s obzirom na Povelju, sud koji je uputio zahtjev svojim dvama prethodnim pitanjima želi doznati je li djelotvornost sustava zaštite potrošača od nepoštenih uvjeta, na ovaj ili onaj način, ugrožena pravilima nacionalnog prava koja ne daju udrugama za zaštitu potrošača pravo na intervenciju u sklopu postupka izvršenja arbitražnog pravorijeka.

44. U tom pogledu iz odluke o upućivanju prethodnog pitanja proizlazi da je u predmetu u glavnom postupku udruga HOOS željela da joj se dopusti intervencija u postupak izvršenja koji Pohotovost' vodi protiv M. Vašute jer je, među ostalim, procijenila da svojom odlukom da samo djelomično obustavi postupak izvršenja, a da dopusti izvršenje ostalog dijela, sud koji je uputio zahtjev potrošaču nije po službenoj dužnosti dodijelio dovoljnu zaštitu protiv nepoštenog arbitražnog uvjeta i nije izveo pravne zaključke iz nepostojanja EGKS-a u ugovoru o potrošačkom kreditu.

45. Uzimajući u obzir postupovni razvoj kroz koji su prošli predmeti o tumačenju Direktive 93/13, lako mogu razumjeti neodlučnost suda koji je uputio zahtjev. O tome posebice svjedoče odluke koje u tom pogledu navodi sud koji je uputio zahtjev²¹, općenitije sudska praksa Suda u tom području koja je, ističući istodobno načelo postupovne autonomije, ograničila to načelo s obzirom na načela djelotvornosti i ekvivalentnosti²².

46. Prema tome, smatram da postavljena pitanja treba blago preoblikovati tako da teže ka utvrđivanju zahtijeva li pravo Unije, a posebice sustav zaštite uspostavljen Direktivom 93/13, ili naprotiv isključuje to da se udruzi za zaštitu potrošača odobri intervencija u sklopu postupka izvršenja arbitražnog pravorijeka.

21 — U gore navedenoj presudi *Asturcom Telecomunicaciones* u pitanju je bio prijedlog za izvršenje arbitražnog pravorijeka koji je postao pravomoćan, a koji je donesen bez prisutnosti potrošača i obveze suca nadležnog za izvršenje da po službenoj dužnosti ocijeni nepoštenost arbitražnog uvjeta. Što se tiče gore navedenog rješenja *Pohotovost'*, ono precizira, u nastavku na tu presudu, obvezu suca nadležnog za izvršenje da ocijeni nepoštenost kazne koju predviđa ugovor o kreditu.

22 — Vidjeti, među ostalim, presude od 14. lipnja 2012., *Banco Español de Crédito* (C-618/10) i od 14. ožujka 2013., *Aziz* (C-415/11).

47. Nakon što sam ovo pojasnio, u nastavku ću objasniti zbog čega, poput slovačke i njemačke vlade te Komisije, smatram da pitanje prava udruga za zaštitu prava potrošača na intervenciju nije izravno ili neizravno uređeno pravom Unije. Nakon objašnjavanja zbog kojih razloga odredbama Direktive 93/13 i općenitije pravu Unije nije protivna odredba nacionalnog prava koja isključuje intervenciju udruge za zaštitu potrošača (1), navest ću zašto, s druge strane, ništa ne sprečava da neka odredba ili nacionalni sudac odobri takvu intervenciju (2).

1. Direktivi 93/13 nije protivna odredba nacionalnog prava koja isključuje intervenciju udruge potrošača

48. Najprije se mora navesti da odredbe Direktive 93/13, a osobito one koje spominje sud koji je uputio zahtjev, ne sadrže nikakvu naznaku o eventualnom pravu udruge za zaštitu potrošača da joj se odobri intervencija u sklopu pojedinačnih sporova općenito²³ i konkretno postupaka izvršenja arbitražnog pravorijeka.

49. Općenitije, Direktiva 93/13, koja uspostavlja minimalno usklađivanje, ne usklađuje postupovna sredstva koja su stavljena na raspolaganje tim udrugama²⁴.

50. Međutim, preostaje utvrditi mora li ostvarivanje ciljeva Direktive 93/13, osobito onih navedenih u njezinim člancima 6. i 7., neizravno dovesti do toga da uspostavlja takvo pravo, s obzirom na načelo djelotvornosti, koje je u ovom predmetu jedino sporno.

51. Podsjećam da se, prema dobro utvrđenoj sudskoj praksi, sustav zaštite koji je proveden Direktivom 93/13 temelji na ideji da se potrošač nalazi u podčinjenom položaju u odnosu na prodavatelja robe ili pružatelja usluga u pogledu kako pregovaračke moći tako i informiranosti, što je situacija koja ga navodi da pristane na uvjete koje je ranije sastavio prodavatelj robe ili pružatelj usluge a da pritom na njih ne može imati utjecaja²⁵.

52. Uzimajući u obzir nepovoljnu situaciju u kojoj se nalazi potrošač, članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 predviđa da nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošača. Kao što to proizlazi iz sudske prakse, riječ je o imperativnoj normi kojoj je cilj zamijeniti formalnu ravnotežu koju ugovor uspostavlja između prava i obveza ugovornih stranaka sa stvarnom ravnotežom koja je takve naravi da ponovno uspostavlja jednakost među njima²⁶.

53. Kako bi osigurao zaštitu predviđenu navedenom direktivom, Sud je također u više navrata istaknuo da se takav neravnopravni odnos koji postoji između potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluga može ispraviti samo pozitivnom intervencijom neovisnom o samim ugovornim strankama²⁷.

54. Ispitivanje sudske prakse Suda o Direktivi 93/13 prema mojem mišljenju jasno upućuje na to da se „vanjska intervencija“ koja je u pitanju prije svega sastoji u onoj suca koji treba riješiti spor, i to neovisno o naravi spora ili stadiju postupka u kojem intervenira. Naime, obveza suca da po službenoj dužnosti ispita nepošteni karakter odredbe ugovora koji mu je podnesen na ocjenu²⁸ predstavlja i

23 — To se pitanje razlikuje od mjera zaštite koje udruge mogu donijeti (vidjeti točku 59. i prateće točke ovog mišljenja).

24 — Vidjeti točku 19. mišljenja nezavisnog odvjetnika Mengozzija od 5. rujna 2013. u predmetu C-413/12, Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, koji je trenutačno u tijeku pred Sudom.

25 — Presude od 27. lipnja 2000., Océano Grupo Editorial i Salvat Editores (C-240/98 do C-244/98, Zb., str. I-4941., t. 25.); od 26. listopada 2006., Mostaza Claro (C-168/05, Zb., str. I-10421., t. 25.), kao i gore navedeno rješenje Pohotovost' (t. 37.)

26 — Gore navedena presuda Mostaza Claro (t. 36.) i presuda od 4. lipnja 2009. (Pannon GSM, C-243/08, Zb., str. I-4713., t. 25.) kao i gore navedeno rješenje Pohotovost' (t. 38.)

27 — Gore navedene presude Océano Grupo Editorial i Salvat Editores (t. 27.); Mostaza Claro (t. 26.) i Asturcom Telecomunicaciones (t. 31.) kao i gore navedeno rješenje Pohotovost' (t. 39.)

28 — Vidjeti, među ostalim, gore navedene presude Banco Español de Crédito (t. 42. do 44.) i Aziz (t. 46. i 47.).

način za postizanje rezultata iz članka 6. Direktive 93/13, to jest sprečavanje da pojedinačni potrošač bude vezan nepoštenom odredbom, i doprinos ostvarenju cilja iz članka 7. te direktive jer takvo ispitivanje može imati odvrćajući učinak s ciljem sprečavanja korištenja nepoštenih odredbi u ugovorima koje prodavatelji robe ili pružatelji usluga sklapaju s potrošačima²⁹.

55. U situaciji kao što je ona u pitanju u predmetu u glavnom postupku čini mi se da iz sudske prakse jasno proizlazi da je takva intervencija na sucu koji odlučuje u postupku izvršenja konačnog arbitražnog pravorijeka. Kao što je to Sud istaknuo, kad nacionalni sudac koji odlučuje o prijedlogu za izvršenje konačnog arbitražnog pravorijeka mora prema nacionalnim postupovnim pravilima po službenoj dužnosti ocijeniti nesukladnost između arbitražnog uvjeta i nacionalnih pravila javnog poretka, on je također obavezan po službenoj dužnosti ocijeniti nepoštenost tog uvjeta u odnosu na članak 6. navedene direktive, čim raspolaže pravnim i činjeničnim elementima koji su mu u tom pogledu potrebni³⁰.

56. Tom intervencijom suca potpuno je zajamčena djelotvornost zaštite potrošača od nepoštenih ugovornih uvjeta jer, u nedostatku sporazuma stranaka, samo je on u načelu ovlašten utvrditi ništavost ili preispitati sadržaj nepoštenog uvjeta.

57. Prema informacijama koje je pružila slovačka vlada, članak 2. zajedno s člankom 45. stavkom 1. točkom (c) Zakona br. 244/2002 o postupku arbitraže, kako je izmijenjen, obvezuje suca nadležnog za izvršenje da u određenim situacijama po službenoj dužnosti proglasi postupak obustavljenim, primjerice kad arbitražni pravorijek nalaže jednoj stranci davanje koje je materijalno nemoguće izvršiti. Sud koji je uputio zahtjev imao je, dakle, obvezu ne samo ispitati nepoštenost spornih uvjeta ugovora o kreditu već i povrh toga biti u mogućnosti proglasiti obustavu izvršenja³¹.

58. Usto, iz rješenja o upućivanju zahtjeva za prethodnu odluku jasno proizlazi da sud koji je uputio zahtjev, pozvan da intervenira prije izvršenja arbitražnog pravorijeka, nije propustio ispitati i sankcionirati nepošteni uvjet vezan uz zatezne kamate³², već nije, čini se, smatrao nužnim po službenoj dužnosti ispitati nepoštenost arbitražnog uvjeta sadržanog u ugovoru sklopljenom između stranaka u glavnom postupku³³.

59. Uzimajući u obzir ovo razmatranje, teško mi je pojmiti kako bi intervencija udruge potrošača mogla jamčiti djelotvornost zaštite potrošača koja proizlazi iz Direktive 93/13. Takva intervencija nije takve naravi da sucu olakša ili da ga ograniči u ocjeni nepoštenosti spornih uvjeta ugovora.

60. Iako se nikako ne smije zanemariti uloga koju udruge za zaštitu potrošača mogu imati u postizanju ciljeva Direktive 93/13, kao što to proizlazi iz uvodne izjave 23. te direktive, ta uloga postoji na vrlo različitoj razini i iz vrlo različite perspektive od uloge koja se traži od suda. Izravne tužbe koje podnose osobe ili organizacije s pravnim interesom zaštite potrošača u načelu imaju preventivnu narav i odvrćajuću svrhu, neovisno o ikojem konkretnom pojedinačnom sporu³⁴.

29 — Presuda od 21. studenoga 2002., Cofidis (C-473/00, Zb., str. I-10875., t. 32.) i gore navedena presuda Mostaza Claro (t. 27.) kao i gore navedeno rješenje Pohotovost' (t. 41.)

30 — Vidjeti u tom smislu gore navedene presude Pannon GSM (t. 32.) i Asturcom Telecomunicaciones (t. 53.) kao i gore navedeno rješenje Pohotovost' (t. 51.).

31 — Podsjećam da je u gore navedenom rješenju Pohotovost' (t. 40. i 41.) Sud već znatno pojasnio mogućnosti koje ima sudac u vezi s ugovorima koji ne navode EGKS.

32 — Tako je 29. lipnja 2011. odlučio da se obustavlja izvršenje dijela postupka u vezi s naknadom zateznih kamata s dnevnim stopom od 0,25% na iznos od 309 eura počevši od 8. srpnja 2010. pa sve do dana plaćanja i naknade troškova izvršenja koji su se odnosili na taj dio.

33 — Prilog Direktivi 93/13, koji sadrži zatvoren popis uvjeta koji se mogu smatrati nepoštenima, u točki 1. pod (q) spominje odredbe čiji su predmet ili svrha „isključenje ili ometanje prava potrošača na poduzimanje sudske tužbe ili provođenja svakog drugog pravnog lijeka, posebno tako da se od potrošača zahtijeva da sporove rješava isključivo arbitražom koja nije obuhvaćena pravnim odredbama, nezakonitim ograničavanjem dokaza koji mu stoje na raspolaganju, ili nametanjem tereta dokazivanja koji bi prema primjenjivom pravu trebala snositi druga ugovorna stranka“.

34 — Presuda od 26. travnja 2012., Invitel (C-472/10, t. 37. i navedena sudska praksa). Vidjeti također mišljenje nezavisnog odvjetnika Geelhoeda u predmetu koji je doveo do presude od 9. rujna 2004., Komisija/Španjolska (C-70/03, Zb., str. I-7999., t. 12.).

61. Sud je tako podsjetio da članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 obvezuje države članice da osiguraju postojanje prikladnih i učinkovitih sredstava kako bi spriječile korištenje nepoštenih odredbi u ugovorima koji se sklapaju s potrošačima i da u tom pogledu iz stavka 2. te odredbe proizlazi da navedena sredstva sadrže mogućnost da osobe ili organizacije koje imaju pravni interes zaštititi potrošače postupaju pred sudovima kako bi utvrdile imaju li uvjeti sastavljeni za opću uporabu nepošten karakter i, ako je to potrebno, ishodile njihovu zabranu³⁵.

62. Te odredbe nameću državama članicama obvezu da omoguće udrugama za zaštitu potrošača podnošenje vlastite tužbe protiv nepoštenih uvjeta na temelju svojeg pravnog interesa. S druge strane, Direktiva 93/13 ne sadrži, jednako kao ni drugi akti koji uređuju tužbe u području zaštite interesa potrošača³⁶, odredbe koje uređuju kakva uloga može ili mora biti dodijeljena udrugama za zaštitu potrošača u sklopu pojedinačnih sporova koji uključuju potrošača.

63. Posljedično, time što nije predvidio mogućnost da udruga za zaštitu potrošača intervenira u postupak izvršenja sudske odluke ili konačnog arbitražnog pravorijeka, nacionalni propis kao što je onaj u pitanju u glavnom postupku ne onemogućuje djelotvornost ciljeva koje slijedi Direktiva 93/13.

64. Osim toga, potrebno je dodati da primjenom nacionalnog prava u glavnom postupku udruga može izravno na temelju potrošačeve punomoći zastupati takvog potrošača u svim postupcima, uključujući postupak izvršenja. Što se tiče mogućnosti da taj potrošač ne bi bio obaviješten o postupku koji se na njega odnosi, takva situacija ne može imati za posljedicu tumačenje načela djelotvornosti u smislu da ono u takvoj situaciji zahtijeva da se udruzi za zaštitu potrošača prizna pravo na intervenciju u postupak kako bi se nadoknadio izostanak obrane tog potrošača, s obzirom na to da načelo djelotvornosti ne podrazumijeva da je nužno u cijelosti nadomjestiti potpunu pasivnost potrošača u pitanju³⁷.

65. Preostaje mi još ispitati mogu li odredbe Povelje koje je naveo sud koji je uputio zahtjev utjecati na ovaj zaključak.

66. Što se tiče, najprije, članka 38. Povelje, koji određuje da „politike Unije osiguravaju visoku zaštitu potrošača“, iako se ne nalazi među primjerima uz objašnjenja uz Povelju³⁸, čini se da taj članak, koji se nikako ne izjašnjava o izravno definiranoj pojedinačnoj pravnoj situaciji, uspostavlja načelo, a ne pravo³⁹ te se stoga, sukladno članku 52. stavku 5. Povelje, na njega može pozvati samo radi tumačenja i nadzora zakonitosti zakonodavnih akata Unije, što je u ovom slučaju Direktiva 93/13.

67. Međutim, iako Direktiva 93/13 priznaje udrugama za zaštitu potrošača pravni interes zaštite potrošača kada postupaju pred sudovima kako bi utvrdile imaju li uvjeti sastavljeni za opću uporabu nepošten karakter i, ako je to potrebno, ishodile njihovu zabranu, navedena direktiva ne propisuje pravo tih udruga na intervenciju u pojedinačne sporove koji se tiču tih potrošača te u tom pogledu članak 38. Povelje ne može naložiti tumačenje te direktive u korist priznavanja takvog prava.

35 — Gore navedena presuda *Invitel* (t. 35. i 36. i navedena sudska praksa)

36 — Zanimljivo je, naime, napomenuti da ni Direktiva 2009/22/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o sudskim nalogima za zaštitu interesa potrošača (SL L 110, str. 30.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 1., str. 269.) ni Direktiva 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o pravima potrošača, izmjeni Direktive Vijeća 93/13/EEZ i Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 85/577/EEZ i Direktive 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 304, str. 64.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 8., str. 260.) ne predviđa mogućnost da udruga potrošača intervenira u pojedinačni spor.

37 — Vidjeti u tom smislu gore navedenu presudu *Asturcom Telecomunicaciones* (t. 47.).

38 — Objašnjenja uz Povelju (SL 2007, C 303, str. 17.) kao primjere načela priznatih u Povelji navode članke 25., 26. i 37.

39 — O razlici između „prava“ i „načela“ te o uvjetima pozivanja na potonje upućuje se na mišljenje nezavisnog odvjetnika Cruza Villalóna od 18. srpnja 2013. u predmetu *Association de médiation sociale* (C-176/12), koji je u tijeku pred Sudom.

68. Što se tiče članka 47. Povelje, podsjećam da on predviđa pravo na učinkovit pravni lijek i na pristup nepristranom sudu, što podrazumijeva da se, ovisno o slučaju, pravna pomoć osigurava za osobe koje nemaju dostatna sredstva, u mjeri u kojoj je takva pomoć potrebna za osiguranje učinkovitog pristupa pravosuđu.

69. Međutim, kao što sam gore ponovio, u mjeri u kojoj Direktiva 93/13 propisuje pozitivnu intervenciju izvan stranaka ugovora u sporovima između prodavatelja robe ili pružatelja usluge i potrošača od suca koji odlučuje u tim sporovima, čini mi se teško tvrditi da odbijanje intervencije udruge za zaštitu potrošača u potporu potrošaču u sporu između tog potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluge predstavlja povredu prava potrošača na učinkovit pravni lijek koje je osigurano tim člankom 47. Osim toga, intervencija udruge za zaštitu potrošača ne može se uspoređivati s pravnom pomoći koja u određenim slučajevima treba biti osigurana osobama koje nemaju dostatna sredstva na temelju stavka 4. navedenog članka 47.

70. Nadalje, u pogledu mogućnosti da se udruga za zaštitu potrošača pozove na isti članak 47. Povelje, potrebno je utvrditi da odbijanje takve intervencije u postupak koji se tiče potrošača ne utječe na njezino pravo na učinkovit pravni lijek za obranu prava koja joj se priznaju kao udruzi takve vrste, uključujući prava na kolektivnu tužbu koja priznaje članak 7. stavak 2. Direktive 93/13.

2. Direktiva 93/13 ne isključuje priznanje prava na intervenciju udrugama za zaštitu potrošača

71. S druge strane, smatram da, u mjeri u kojoj Direktiva 93/13 uspostavlja minimalno usklađivanje, države članice mogu, u skladu s njezinim člankom 8., u području na koje se odnosi Direktiva usvojiti ili zadržati najstrože odredbe spojive s Ugovorom, kako bi osigurale najvišu razinu zaštite potrošača, i da nacionalni propis, poput članka 93. stavka 2. slovačkog Zakona o građanskom postupku, može udrugama za zaštitu potrošača dodijeliti pravo na intervenciju u sklopu građanskih postupaka u meritumu u potporu potrošačima. Isto tako, tim odredbama ne bi moglo biti protivno to da sudac, u mjeri u kojoj dotični potrošač to dopusti, odobri intervenciju udruge za zaštitu potrošača u sklopu postupka izvršenja arbitražnog pravorijeka.

72. Naime, može se smatrati da takva intervencija ide u smjeru zaštite potrošača, kako je posebice predviđena Direktivom 93/13, pridodajući tako dodatnu intervenciju, nepredviđenu tom direktivom, vanjskoj pozitivnoj intervenciji suca, kakvu nalaže navedena direktiva. Kako je to spomenula udruga HOOS, intervencija udruga za zaštitu potrošača može dovesti do skretanja pozornosti suca na određene nacionalne prakse ili uvjete koji su smatrani nepoštenima pred drugim nacionalnim sudovima.

73. Nadalje, intervencija udruga za zaštitu potrošača u postupak izvršenja, u mjeri u kojoj načini i uvjeti odobrenja nisu manje povoljni od onih primjenjivih na usporedive situacije internog prava, morala bi se smatrati potpuno usklađenom s načelom ekvivalentnosti. U predmetu u glavnom postupku pitanje intervencije udruge za zaštitu potrošača tiče se, na temelju članka 37. stavka 1. Zakona o izvršenju, svih osoba koje žele intervenirati u bilo koji postupak izvršenja, neovisno o njihovom svojstvu ili predmetnom području.

74. Uzimajući u obzir sva prethodna razmatranja, predlaže se odgovoriti sudu koji je uputio zahtjev da zaštitu koju potrošačima pruža Direktiva 93/13, zajedno s člancima 47. i 38. Povelje, treba tumačiti tako da joj, u okolnostima kao što su one u glavnom postupku, nije protivna odredba nacionalnog prava koja ne dopušta udruzi za zaštitu potrošača da intervenira u sklopu postupka izvršenja arbitražnog pravorijeka. Tim odredbama nije protivno ni to da sudac odobri intervenciju takve udruge u sklopu postupka izvršenja arbitražnog pravorijeka.

IV – **Zaključak**

75. Uzimajući u obzir sva prethodna razmatranja, predlažem Sudu da na pitanja koja je postavio Okresný súd Svidník odgovori sljedećim riječima:

„Zaštitu koju potrošačima pruža Direktiva Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima, a posebice njezin članak 6. stavak 1., članak 7. stavak 1. i članak 8., zajedno s člancima 47 i 38. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, treba tumačiti tako da joj, u okolnostima kao što su one u glavnom postupku, nije protivna odredba nacionalnog prava koja ne dopušta udruzi za zaštitu potrošača da intervenira u sklopu postupka izvršenja arbitražnog pravorijeka. Tim odredbama nije protivno ni to da sudac odobri intervenciju takve udruge u sklopu postupka izvršenja arbitražnog pravorijeka.“